

9.6.2003

1942/4/01

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Leila Andersin

ELÄKKEEN TARKISTAMISEN LAIMINLYÖNTI

1 KANTELU

A arvosteli Kansaneläkelaitoksen (jäljempänä Kela) Malmin toimiston menettelyä kansaneläkkeensä ja rintamalisänsä takaisinperinnässä. Lisäksi hän kertoi pyytäneensä puhelimitse jäljennöksiä asiakirjoistaan Kelan Malmin toimistosta. Näitä ei ollut kuitenkaan toimitettu hänelle.

2 SELVITYS

- - -

3 RATKAISU

3.1 Takaisinperintä

Asiakirjoista saatavan tiedon mukaan Kela oli myöntänyt A:lle kansaneläkkeen vuonna 1968 ja ylimääräisen rintamalisän vuonna 1986. A:n LEL-työeläkekassasta saama työeläke ja Pohjola-yhtiöistä saama tapaturmavakuutuslain mukainen elinkorko vaikuttavat pienentävästi näihin etuuksiin.

Vakuutusyhtiö Pohjola korotti takautuvasti A:lle myönnettyä elinkorkoa 24.8.1988 lukien siten, että se teki korotuksesta 30.10.1995 ennakkopäätöksen, josta Kela sai tiedon 2.11.1995. Lisäksi A oli kantelunsa mukaan käynyt vuonna 1995 Kelan Hakaniemen konttorissa ja pyytänyt eläkkeensä tarkistusta saatuaan tiedon Pohjolan ennakkopäätöksestä. Kelan antaman selvityksen mukaan käynnistä ei löydy merkintää A:n asiakirjoista eivätkä virkailijatkaan voi muistaa mahdollista käyntiä näin pitkän ajan jälkeen. Varsinaisen päätöksen elinkoron korottamisesta Pohjola teki 23.9.1998. Kela sai tiedon tästä päätöksestä 1.10.1998.

Kela pyysi 30.6.2000 A:lta eläkkeen tarkistushakemuksen, jonka yhteydessä huomattiin, että A:n eläke oli korotetun elinkoron vuoksi maksussa virheellisen suuruisena. Kela tarkisti eläkkeen 1.9.1988 lukien 6.7.2000 tehdyllä päätöksellä ja kuuli A:ta takaisinperinnästä, joka koski viimeistä viittä vuotta, siis aikaa 1.9.1995 – 31.7.2000. A jätti vastineensa 14.7.2000 ja 15.7.2000. Kela antoi takaisinperintäpäätöksen 31.8.2000. Päätöksen mukaan

takaisinperittä vää summaa kohtuullistettiin, koska liikamaksu ei ollut johtunut A:n vilpillisestä menettelystä, ja takaisin perittiin 2/3 liikaa maksetusta eläkkeestä ja ylimääräisestä rintamalisästä.

A valitti Kelan takaisinperintäpäätöksestä tarkastuslautakuntaan, joka hylkäsi valituksen päätöksellään 27.2.2001. Selvityksen mukaan A ei valittanut tästä päätöksestä vakuutusosike uteen.

Kansaneläkelain 32 a §:n mukaan kansaneläkkeen määrä on oikaistava tai eläke lakkautettava, jos kansaneläkkeeseen vaikuttavissa tuloissa on tapahtunut muu kuin indeksisidonnaisuudesta johtuva muutos. Jos ylimääräisen rintamalisän saajalle maksettavaa kansaneläkettä on oikaistava tai kansaneläke on lakkautettava, on rintamasotilaseläkelain 9 b §:n mukaan ylimääräisen rintamalisän määrä vastaavasti oikaistava tai se on lakkautettava.

Kansaneläkelain 88 a §:ssä säädetään, että aiheetta tai määrältään liian suurena maksettu kyseisen lain mukainen etuus on perittävä takaisin. Takaisinperinnästä voidaan kuitenkin luopua joko kokonaan tai osittain, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi eikä aiheeton maksaminen ole johtunut etuuden saajan vilpillisestä menettelystä. Ylimääräistä rintamalisää säätelevän rintamasotilaseläkelain 17 §:ssä viitataan edellä mainittuun kansaneläkelain säännökseen takaisinperinnästä.

Kansaneläkelain 46 §:ssä ja -asetuksen 54 §:ssä veloitetaan eläkkeensaajaa ilmoittamaan olosuhteissaan tapahtuneista muutoksista, jotka voivat vaikuttaa eläkkeen maksamiseen.

Kansaneläkelaki ja rintamasotilaseläkelaki velvoittavat siis etuuden oikaisuun, kun etuuksiin vaikuttavissa tuloissa on tapahtunut muutoksia. Oikaisu ei edellytä etuudensaajan omaa ilmoitusta, vaikka hänellä lainsäädännön mukaan onkin ilmoitusvelvollisuus muuttuneista olosuhteista. Näin ollen Kelan Malmin toimiston olisi tullut tarkistaa A:n eläke määrältään oikeaksi viimeistään siinä vaiheessa, kun se sai vakuutusyhtiö Pohjolan päätöksen tapaturmavakuutuksen mukaisen elinkoron korotuksesta lokakuussa 1998. Tällöin Kelalla oli käytettävissään kaikki tarvittava tieto eläkkeen tarkistamiseksi. Tämän tarkistuksen Kela on käsitykseni mukaan laiminlyönyt. Käsitykseni mukaan laiminlyönnistä ei kuitenkaan aiheutunut A:lle taloudellista menetystä, sillä takaisinperintä ei koske koko sitä ajanjaksoa, jolloin liikamaksua oli maksettu vaan ainoastaan päätöstä edeltävää viimeistä viittä vuotta. Lisäksi Kela oli kohtuullistanut takaisinperittävää määrää, koska liikamaksu ei ollut johtunut A:n vilpillisestä menettelystä.

3.2 Asiakirjajäljennösten lähettäminen

A pyysi puhelimitse kesällä 2001 Kelan Malmin toimistosta jäljennöksiä asiakirjoistaan, mutta hän ei kertomansa mukaan saanut niitä. Saadun selvityksen mukaan A:n asiakirjoista on 19.7.2001 tulostettu jäljennöksiä Kelan tietojärjestelmästä. Asiakirjoissa olevassa puhelinmuistiossa on merkintä jäljennösten lähettämisestä postitse, mutta merkinnästä ei käy ilmi, onko postitus tehty. Saatavilla olevien tietojen perusteella jää näin ollen

epäselväksi, onko Kelan Malmin toimisto lähettänyt A:lle hänen pyytämänsä jäljennökset.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.1 esittämäni käsityksen Kelan Malmin toimiston menettelyn virheellisyydestä toimiston tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen päätöksestäni toimistolle.

- - -